

СТАНОВИЩЕ

От доц. д.ф.н. Гургана Пенчева-Апостолова

за

**ЧОВЕКЪТ ЗАД АВАТАРА НА ЛИТЕРАТУРНИЯ КИБЕРГЕРОЙ: В
РОМАНИТЕ НА КОРИ ДОКТОРОУ „РАЗХОДКИ ИЗ МАГИЧЕСКОТО
КРАЛСТВО“ И „НЕПОЗНАТО МЯСТО“ И В „НЕВРОМАНТИК“ НА**

УИЛЯМ ГИБСЪН

ДИСЕРТАЦИЯ

За присъждане на образователна и научна степен „доктор“

По 2. Хуманитарни науки,

Професионално направление 2.1 Филология

(Американска литература)

СПАСИМИР СТОЯНОВ ТРЕНЧЕВ

Дисертацията е разгърната на 167 страници, съдържащи увод, три глави, заключение и библиография. След критическия прочит на колегите и нанесени корекции, Спасимир е успял да реструктурира дисертационния си труд така, че да има повече съотнасяния с литературната критика на постмодернизма и повече присъствие на литературен анализ, за съжаление от недостатъчно чисти вторични източници и не достатъчно авторитетни, освен в един по-тесен, затворен обхват.

Признавам, че като научен ръководител не съм ограничавала Спасимир и за известно време го оставих сам срещу доста трудната и всеобхватна тема, която той е стеснил до гледните точки на автора и учителя, който се опитва да намери етоса в аргументирането на своя личен аватар като медийно присъствие.

Няма да се спирам на лутанията и проблемите, които трябваше да преодолява, ще се спра на положителните аспекти на труда, които могат да се третираат като определени постижения.

Също така няма да се спирам и върху дразнещия факт, че Спасимир се поддава на популярни източници като Уикипедия и публично достъпни оценки из социалната мрежа, които са ограничени според медийното си предназначение. И въпреки това той успява да запази неутралност на разсъжденията си точно поради бунтарския характер на търсенето от гледна точка на автора и на учителя – поставяйки си двойка цел.

Новото в тази дисертация е схемата – сам, изкушен в писането, Спасимир Тренчев търси аргументация и отговори на въпроси като ДАЛИ и КАК, и така стига до начини на сътворяване на бъдещето, които водят до недостатъчно удовлетворителни и често – песимистични изводи. Затова неговият личен прочит на двамата автори, а и на стотина други, е критичен и често пъти той не може да се примири с техните решения на света от бъдещето. Той всъщност създава един отворен за тълкувания текст.

С това подчертавам характера на приносния момент – той е процес на учене и авторът напълно съзнателно се учи как да твори, търси аргументи *за* и *против* кое може да приеме и кое да избегне, защото при Фантастиката творчеството *става* реалност, а при достатъчно време – действителност.

Най-общо казано, Спасимир тръгва от установяването на границите на жанра и доколко творчеството в него е продукт на науката или на изкуството на писателя. И – доколко е въпрос на планиране или на способност за визуализиране. Оказва се, че това са неотделими неща. Друг е въпросът дали световите от бъдещите пространства на въображението са красиви или не, дали на нас ни харесват, или не, дали можем да ги приемем като път за възпитаване на човеци, или не.

От теоретичния модел, който следва Спасимир, личи, че не винаги приема фантазиите на изпълнения с песимизъм по отношение на човечеството двадесети век и не споделя много от страховете на водещите фантасти, дори да са базирани на известни реалности, получили вече статут на светове чрез развитието на технологиите за възпроизвеждане на човека и човешкото общество.

Стилът на самата дисертация е на автор, който живо се интересува **как** могат да бъдат изведени страховете на човечеството от неговото съзнание и как може да се използват науката и технологиите за хармонизиране с човешките ценности. Това практически е стилът на учител, който умее да пише, но го е грижа за възпитаването на човеци при прехода между две цивилизации чиито носители са поколенията между два века и няколкостотин човешки култури.

В УВОДА се поставя въпросът: ЗАЩО НАУЧНА ФАНТАСТИКА? – който съдържа в себе си стремеж към **мотивацията** на този вид творчество.

Фомулирана е ясно **Целта** на изследването, която е двойка, защото оглежда проблема от двете страни – зависимостта на машината от човека, и зависимостта на човека от машината, като съвкупност от творения за технологично улеснение и усъвършенстване на твореца.

Двата аспекта са: *„Първо – да покажа и докажа, че научната фантастика е повече научна, отколкото фантастика и в началото на 21-и век преживява своя ренесанс по отношение на технологичния аспект... Второ – да установя как изглежда човекът и човешкият образ, поставени зад аватара на кибернетическия организъм, с други думи – на ръба на хуманизма, чрез учени като Мичио Каку и Рей Кърцуейл – изследователи на постчовешкото бъдеще. Основната теза на тези физици е, че човекът постепенно ще се слее с машината и ще изгуби своя облик.*

Опитал съм се ... да постигна аналитично доказателство за заложената хипотеза, че човекът си остава човек независимо от скрития зад аватара образ и изкуственият интелект може да си остане само изкуствен, колкото и както да копира човешка мисъл и емоция.

ЗАДАЧИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

По-нататък се разглежда накратко **историята на жанра и богатството на поджанрове**. Задачите са формулирани чрез три прагматични стъпки:

„Първо, сравних сюжетните линии и основните идеи при Гибсън и Доктороу.

Второ, направих сравнителен анализ на образите на основните персонажи.

Трето, сравних стила на езика, на който са написани произведенията им.“

МЕТОД НА ИЗСЛЕДВАНЕ

Спасимир обединява няколко подхода, които разглеждат теоретично поставения основен проблем. Историята на жанра и вътрешните му подвидове се свързват с писателите-прогностици от всички времена, за да се намерят връзките между творците, независимо от предназначенията на техните текстове.

Уводът сам по себе си представлява първата значима част от дисертацията.

Втората част от дисертацията съдържа конкретни препратки към произведенията на двамата автори, Уйлям Гибсън и Кори Доктороу – в последния преработен вариант на дисертацията това са двете основни глави.

Спасимир не се притеснява да заяви: *Критическият прочит е изцяло мой*. С това той поема отговорността за своя текст и за изказаните аргументи

в защита на жанра и неговото отрицание, което е възможност за попълване на ценностни системи и хуманистични идеи.

Заключението носи заглавието: **ФАНТАСТИКАТА – ЕДИН ПОСТОЯННО СБЪДВАЩ СЕ СВЯТ** и представлява добре обособена по своите функции част на заключения и изводи.

Не бих се съгласила, освен в тесния прочит съгласно задачите и целите на текста, с направените изводи и заключения.

Същевременно оценявам положителното им значение за сегашния момент.

В този смисъл Спасимир правилно търси измеренията на човешките светове, дори и части от нас да са заменени от чипове и импланти – човекът не може да надскочи себе си – не и като продукт на универсума и нравствения закон, които са всъщност двата носители на Твореца, който не само твори, но твори човешки светове, без да губи мярата на човечността.

Библиографията може на пръв поглед, чисто статистически, да ни се стори недостатъчна за една сериозна докторска дисертация: посочените източници обаче са прочетени като от автор, който наистина търси отговори на въпроси, които го интересуват. Изводите са направени пестеливо и прагматично.

Струва ми се, че донякъде аз съм виновна, като му зададох тема, която иска много търсене, но пък той се справи навреме и текстът е добре оформен като цяло и достатъчен по количество за целите, които си поставя и задачите на търсенето.

На края искам да добавя съществения факт, че дисертацията като търсене, се явява като мотивация за собствения подход на Спасимир като автор и като учител. За него човешкият свят не може да се залага като такъв, независимо от привлекателността на световите, които добрите разказвачи

превръщат в реалности, а добрите учени – в практики. Той съзнава силата на словото и се опасява, че сега се размиват границите между доброто и злото и мотивира своя отказ сам да създава текстове, ограничаващи Абсолюта в частните граници на болни съзнания.

Точно сега ние имаме нужда от учители, които могат да разказват и които могат да използват внушението на текста за изграждане на здрави индивиди, които няма да разрушат човешкия свят. Приносът на Спасимир е в синхрон със сегашното време.

Отказът му да следва правила е практически израз на бунта на твореца, който се подчинява в крайна сметка на ценностите, нужни на възпитателя. Слабостите са в резултат на подхода му към източниците и зависимостта му от медийната култура, която не е способна да създаде цивилизация, защото е недълготрайна и обслужваща. Аватарът е метафората за ограничаване на етоса до определен аспект на човешкото съзнание, необходим за временно оцеляване. На един учител обаче е необходимо да възпитава оцеляващи човешки индивиди тук и сега чрез ценности, които поради своята всеобхватност биха осигурили запазването на вида. Ограничаването на източниците е демонстрация именно на този песимизъм, който се генерира чрез журналистическия песимизъм и ограниченията на знанието до мнение, основано на ширпотребата на популярните медийни внушения.

Така или иначе, с представения текст Спасимир Тренчев изпълнява основните изисквания за създаване на докторска дисертация и последващо присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по 2. Хуманитарни науки, Професионално направление 2.1 Филология (Американска литература).

11 юни 2018 г.

Доц. д.н. Гергана Петкова Пенчева-Апостолова